

***Wychowanie integralne w edukacji
katolickiej. Idee – twórcy – instytucje,***
**red. s. M. Loyola Opiela, Ewelina
Świdrak, Małgorzata Łobacz,**
Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, 377 ss.

Monografia zbiorowa *Wychowanie integralne w edukacji katolickiej. Idee – twórcy – instytucje* jest próbą teoretycznej refleksji nad problematyką wychowania integralnego oraz jego realizacji w działalności wychowawczej i edukacyjnej wybranych zgromadzeń zakonnych. Wydaje się ona niezbędną nie tylko ze względu na przeszłość i tradycję, ale przede wszystkim na teraźniejszość i przyszłość. Porządek współczesnego świata oraz dokonujące się zmiany cywilizacyjne niosą ze sobą konieczność rozwiązywania problemów natury egzystencjalnej. Człowiek potrzebuje trwałych i stałych wartości, które umożliwią mu pełny rozwój osobowy. Głównym zatem zamierzeniem autorów publikacji jest próba odpowiedzi na pytania sformułowane we wstępie: Kto, kogo, dlaczego i w jakim celu wychowuje? Jakie możliwości i potrzeby rozwojowe rozwijać i zaspokajać na danym etapie rozwoju osoby? Jak wychowywać? W jakich uwarunkowaniach? Dla pedagogów, mających orientację praktyczną i teoretyczną, te refleksje i przykłady działań edukacyjnych mogą stanowić zarówno źródło poszukiwań, jak i odpowiedź, dlaczego w swojej pracy warto odwoływać się do inspiracji chrześcijańskiej.

Zebrane w książce teksty ułożono według struktury wyznaczającej obszary zainteresowań autorów. Przyjęty układ treści z zaproponowanym podziałem (wstęp, dwie części tematyczne, nota o autorach tekstów) jest bardzo klarowny. Kolejność poszczególnych części dobrana jest w oparciu o kryterium merytoryczne, uwzględniające znaczenie omawianych idei, twórców i instytucji oraz analizowanych zagadnień związanych z interdyscyplinarnym kontekstem podstaw teoretycznych i ich praktycznych realizacji. Proces wychowania nie dokonuje się w próżni, dlatego wciąż należy poszukiwać tych źródeł i kontekstów, które pozwolą zebrać i spożytkować treści/materiał do teoretycznej refleksji i praktycznego działania. W teorii i tradycji edukacji katolickiej – jak podkreślają redaktorki publikacji – budowana jest wiedza i praktyka wychowania, obejmujące wszystkie wymiary rozwoju człowieka: ludzki, duchowy, intelektualny i zawodowy, a więc uwzględniające całościową wizję osoby ludzkiej (por. s. 10).

W pierwszej części zgrupowano sześć artykułów, które szczególnie eksponują współczesne problemy teoretycznych podstaw i wymiarów wychowania integralnego. Wychowanie integralne pozostaje ściśle związane z określeniem natury człowieka, a więc z odpowiedzią na pytania: Kim jest człowiek? Jaka jest jego istota? Skąd przychodzi? Ku czemu zmierza? Jakie jest jego miejsce i rola w rzeczywistości społeczno-przyrodniczej, kulturalnej, transcendentnej? Zatem wydaje się uzasadnione, aby poszukiwania rozpocząć na gruncie problematyki antropologicznej. Zebrane w tej części książki teksty ukazują: antropologiczne podstawy pedagogiki integralnej; psychologiczne aspekty rozwoju i wychowania integralnego; zagadnienie duchowości i religijności w integralnym wychowaniu osoby; rolę rodziny w procesie integralnego rozwoju i wychowania człowieka; znaczenie wychowania integralnego w przeciwdziałaniu współczesnym zagrożeniom duchowym dzieci i młodzieży; wreszcie kształtowanie instytucjonalnego wymiaru wychowania integralnego we wczesnej edukacji w Polsce. W tak zaprezentowanych tekstach możemy zauważyć, jak ogląd człowieka przekracza wymiar jedynie nauk przyrodniczych i zmierza w kierunku czegoś, co nadaje jego życiu sens i wartość, ukazując one bowiem wyjątkowość pozycji człowieka we wszechświecie. To jednostka jest podstawową wartością, a jej celem jest pełne, integralne urzeczywistnianie się jako osoby. W tym też kontekście – jak stwierdza Mikołaj Krasnodębski – „integralna pedagogika jest skarbcem, z którego można wydobyć «rzeczy stare i nowe» (por. Mt 13, 52). Znajdujemy w nim nie tylko autorów starożytnych i średniowiecznych, ale również przedstawicieli filozofii i pedagogiki współczesnej, którym przyświecała faktyczna troska o całościowy rozwój człowieka, zarówno w płaszczyźnie horyzontalnej, jak i wertykalnej” (s. 40).

Część drugą, zatytułowaną *Wychowanie integralne w poglądach założycieli i działalności zgromadzeń zakonnych*, tworzą artykuły ukazujące: wychowanie integralne w pracy oświatowo-wychowawczej bezhabitowych wspólnot zakonnych na przykładzie Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej; wychowanie integralne w koncepcji abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego i w działalności Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi; personalistyczną pedagogię wychowania w myśli ks. Zygmunta Gorazdowskiego – założyciela Zgromadzenia Sióstr św. Józefa; wychowanie integralne osób z niepełnosprawnością intelektualną w ujęciu myśli pedagogicznej sługi bożej Antoniny Mirskiej; wychowanie integralne w świetle charyzmatu bł. Bolesławy Lament; pedagogikę św. Urszuli Ledóchowskiej jako implikację wychowania integralnego; znaczenie ideału wychowawcy w systemie ks. Jana Bosko w integralnym wychowaniu dzieci w wieku przedszkolnym; ucznia jako podmiot wychowania integralnego w szkolnictwie salezjańskim; wychowanie integralne jako drogę ku zmartwychwstaniu oraz wychowanie integralne w ujęciu bł. M. Marceliny Darowskiej. Prezentacja wybranych przykładów tradycji wychowawczych zgromadzeń zakonnych i ich aktualności we współczesnej rzeczywistości z ukazaniem praktyki wychowania integralnego wydobywa mniej znany wątek refleksji nad tradycją edukacji katolickiej. Teksty tej

części wskazują tym samym – co było intencją redaktorek publikacji – na potrzebę, a nawet konieczność, powrotu do filozoficzno-religijnych podstaw, które zakładają wiedzę, rozumienie i realizację integralnego wychowania osoby.

Prezentowana praca z jednej strony dąży do ukazania polskiej tradycji myślenia o rzeczywistości edukacyjnej i wychowawczej, z drugiej zaś inspiruje do opracowywania nowych ujęć, uwzględniających współczesne problemy. „Spójność założeń teoretycznych oraz szczegółowe rozwiązania wychowawcze sprawiają, że wychowanie integralne pozostaje nadal atrakcyjną ofertą edukacyjną. Wydobyte w artykułach konkrety, poparte rzetelną teorią i tekstami źródłowymi, pozwalają konsekwentnie pogłębić prezentowane zagadnienia” (s. 16). Przedstawione teksty mogą zatem służyć nie tylko teoretykom wychowania, ale także praktykom (wychowawcom, nauczycielom, rodzicom), którzy odnajdą w nich cenne inspiracje do swojej działalności wychowawczej.

Stanisław Chrobak
UKSW, Warszawa